Vrienden van het Spoorwegmuseum
Vereniging

Vrienden Dienst - digitaal
Jaargang 7, Nummer: 68

Wat staat er op stapel

17 t/m 19 maart	Modeltrein Expo On TraXS
7 t/m 10 april	Open Trein Festijn (rond de Paasdagen)
15 & 16 april	Arend onder stoom
22 t/m 7 mei	Spoorweg Spelen
13 & 14 mei	Arend onder stoom
18 t/m 21 mei	Dagje uit met Thomas

Uitnodiging voor een lezing

Presentatie op 25 maart door Cock Koelewijn.

Amsterdam-Brussel: de historie van de Benelux-treinen.

Al meer dan zeventig jaar is er een directe verbinding met doorgaande elektrische treinen van Amsterdam naar Brussel vice versa. Over deze treinverbinding organiseren we voor de Vrienden binnenkort een boeiende presentatie. De lezing begint bij de voorbereidingen vóór en na de Tweede Wereldoorlog en gaat verder met de modernisering in 1957 van de Benelux-verbinding met het op de Hondekop-treinstellen gebaseerde nieuwe tweespanningsmaterieel. Dan wordt aandacht besteed aan de groei in de jaren ‘60, de komst van de eerste trek/duw-treinen in de jaren ’70 en het met de NMBS samen ontwikkelde nieuwe rood/gele materieel in de jaren ’80. Uiteraard komen ook de Fyra-verbinding en het vervangende aanbod via de HSL met de hedendaagse sandwich-treinen met Traxx-locomotieven aan de orde. Tenslotte gaat Cock ook kort in op de op dit moment lopende restauratie van Beneluxtreinstel 220.902 in de werkplaats Roosendaal.

De presentatie vindt plaats op **zaterdagmiddag 25 maart (13.00 u – 16.00 u) in de Wachtkamer IIIe Klasse in het Spoorwegmuseum.** U kunt zich nu al aanmelden voor deze lezing via de website.
Voor de bezitters van dit boek is het ook mogelijk dit te laten signeren door de auteur.

Cartoon

Cartoon van Hans Proper

Test robottreinen voor een wereldrecordpoging

Enige weken geleden werd in een lege museumhal getest met de robottreintjes waarmee het museum samen met Stichting Leaphy een recordpoging wil doen. Door de museumhal kwamen 'lijnvolgmatten' te liggen, de robotjes volgen de zwarte lijn en hun voorganger. Daarna kwamen ruim 200 middelbare scholieren met hun eigen robotje naar het Spoorwegmuseum voor de recordpoging. De bedoeling was om met minimaal 200 robotjes in één lange trein door de museumhal gaan rijden. Initiatiefnemer Olivier van Beekum was behoorlijk zenuwachtig of dit zou gaan lukken, maar de eerste tests verliepen voorspoedig. Op 15 febr. was het zover. Heel spannend, want veel robotjes kozen een geheel eigen route of weigerden te stoppen voor zijn voorganger. Uiteindelijk lukte het in de 3de poging een trein met 134 robotjes te laten rijden. Omdat dit nog niet eerder gedaan is in Nederland, werd dit beschouwd als een Nederlands record! Er was veel aandacht in de media.
Zie hier terug: Jeugdjournaal. (vanaf 8.40 min) en rtv-Utrecht.

Tijdens de derde poging reden er maar liefst 134 treintjes achter elkaar rond in het Spoorwegmuseum.
FOTO MONIKO BALISCH

Robotwagentjesrecord in spoormuseum

door **Eric Roeske**

UTRECHT • In de grote hal van het Spoorwegmuseum in Utrecht zijn drie recordpogingen 'Langste robottrein van Nederland' gedaan. Tijdens de derde poging reden 134 treintjes met de wijzers van de klok mee achter elkaar een rondje over een parcours van honderd meter lang, dat om een van de historische treinen was gelegd.

Wel uitstel, geen afstel moeten ze gedacht hebben in het Spoorwegmuseum, omdat de recordpoging al voor begin 2022 geprogrammeerd stond, maar corona gooide ook hier roet in het eten. Bijna 200 scholieren uit het basisonderwijs en de middelbare school waren woensdag met hun eigen Leaphy-robot als toegangsbewijs afgekomen op de wedstrijd. Olivier van Beekum is de drijvende kracht achter stichting Leaphy, dat zoveel mogelijk kinderen de kans wil bieden in contact te komen met robots en daarmee spelenderwijs creatief te worden met techniek. Vroukje van der Vliet heeft dit bijzondere model ontworpen. „In 2015 gaf Olivier ons de opdracht een robotwagentje te ontwerpen, dat veel goedkoper was dan de gangbare varianten", aldus de inmiddels 22-jarige studente werktuigkunde in Delft. „Het moest vooral een leuk model worden."

134 treintjes achter elkaar

Sommige leerlingen stonden standby om de deelnemers te helpen hun robot aan de praat te krijgen. „Het meest voorkomende probleem is met de batterijhouders, die werken vaak niet goed", legt de 18-jarige Saadet uit. „Ik heb nu vooral storingen met de sensors die het parcours uitstippelen", verklaart de 19-jarige Yousif. Nadat de medewerker van het Spoorwegmuseum verteld heeft dat de zelfrijdende trein de toekomst is, geeft hij het startsein. Eén voor één komen de robotwagentjes op gang, om uiteindelijk een tientallen meters lange rij te vormen. Recordpoging geslaagd. „Met deze ervaring komen we volgend jaar terug en gaan we ons melden bij het Guinness Book of Records", aldus Evert Jan de Rooij van het museum.

Terugblik lezing Niels Greif

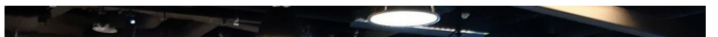

Niels Greif verzorgde op 21 januari jongstleden een lezing over het ontwerpen van treinen. De lezing werd onder andere bijgewoond door mede-Vriend Wim Hoekema van wiens hand onderstaand verslag ons bereikte:
"Niels Greif is natuurlijk bekend van het schitterende boekwerk over dit onderwerp. Hij was vanaf Spoorslag '70 bij NS verbonden aan de ontwikkeling van design als visitekaartje van te ontwikkelen of te verbouwen materieel.
Er was grote belangstelling voor de presentatie. Ruim 85 Vrienden waren aanwezig. Vanaf de eerste rit van de Rocket in Engeland tot aan de Fyra kwamen heel wat onderwerpen en materieelsoorten voorbij. Met de nodige humor en af en toe ironie gaf de spreker een boeiend kijkje in de ontwikkelingen rond de verschijningsvormen van het NS-materieel. Ook het veroveren van een plekje als design-afdeling in het van oorsprong zo technisch georiënteerde spoorbedrijf leverde mooie anekdotes op. Niels ging zo enthousiast op in zijn verhaal, dat onze secretaris bijna letterlijk aan de noodrem moest trekken om een tussentijdse pauze te realiseren. En we hebben weer wat geleerd; het uiterlijk van materieel is niet mooi of lelijk, het is gewoon 'karakteristiek'.
Dank aan allen die aan het succes van deze middag hebben bijgedragen. Het was interessant en gezellig! Dit zijn van die momenten waarop je de meerwaarde van het Vriend-zijn beseft. Naast het steunen van het museum is het zeer de moeite waard om dergelijke presentaties te mogen bijwonen."
Foto: Wim Hoekema.

On TraXS 2023

De staf van het museum is druk bezig met de invulling van een nieuwe editie van ‘On traXS’. Ook dit jaar zullen er weer genoeg topmodelbanen te zien zijn. Op het moment hebben 29 modelbouwers zich ingeschreven, dus het wordt *‘volle bak’*. Ben je nieuwsgierig naar de modelbanen van dit jaar, kijk dan alvast op de website, daar is een overzicht te vinden:

Op de foto een detail van de op Italië geïnspireerde modelbaan van Maurice Kleverwal: *“In het met palmbomen gevulde Italiaanse kustplaatsje Giacomo is het leven rustig en vredig. Mensen drinken hun koffie op het terras of halen hun brood bij de bakker. Moeder hangt de was op en de vader van het reizende gezin vervangt een band. Reizigers wachten bij een typisch roze Italiaans station op hun trein naar andere oorden.”* Het maakt nieuwsgierig!

De Vrienden zullen ook aanwezig zijn op On traXS met een informatiestand. Hiervoor is nog uitbreiding van de stand bezetting gewenst.
Dat is van vrijdag 17 tot en met zondag 19 maart aanstaande samen met een bestuurslid (van 10:00 tot 17:00 uur). Er is genoeg gelegenheid om ook zelf de tentoonstelling te bekijken. Het museum zorgt voor een lunch en natuurlijk voor koffie en thee. We zoeken nog enkele enthousiaste Vrienden. Wilt u ons helpen? Stuur dan een mailtje naar facebook@vriendennsm.nl en meldt u aan voor een dag(deel). Alvast hartelijk dank!

Vaandels in de registratiefabriek

De collega’s van de Registratiefabriek zijn niet alleen in Utrecht aan het werk, ook in ons depot in Maarsbergen gebeurt van alles. De afgelopen tijd werd daar de collectie vaandels geregistreerd. En daar kwam nogal wat bij kijken: gezien de grote afmetingen, de kwetsbaarheid van de vaandels en de beperkte werkruimte was het even puzzelen hoe het fotograferen het handigste en op de meest efficiënte manier aangepakt kon worden. Dat viel niet mee.

Toen bleek dat er onvoldoende ruimte was om hele laden uit de kasten te halen, bleek de oplossing het fotograferen van bovenaf van de complete laden met inhoud. Een tegenslag: meerdere vaandels vertonen schimmel, en deze moeten daarom eerst behandeld/schoongemaakt worden. Alle laden zijn inmiddels geïnspecteerd en de besmette laden zijn gemarkeerd. Monitoring blijft nodig totdat de besmette vaandels geïsoleerd c.q. behandeld zijn. Later kunnen wij eens berichten wat dat voor vaandels zijn.

Trein train pakket

In het Spoorwegmuseum werden de eerste TreinTrain-Pakketten uitgereikt. FOTO ANP

Extra hulp door 'TreinTrainPakket'

UTRECHT • Mensen met een licht verstandelijke beperking kunnen met het 'TreinTrainPakket' dat de NS heeft ontwikkeld met een gerust hart op treinreis. Wouter Koolmees, president-directeur van NS, overhandigde dinsdag in het Spoorwegmuseum de pakketten aan de eerste vijf scholen en zorginstellingen die hiermee aan de slag gaan.

„Nederland moet duurzaam bereikbaar zijn voor iedereen", aldus de NS-baas. „Reizen met het ov is niet voor iedereen vanzelfsprekend en zelfstandig kunnen reizen is belangrijk. Het treinsysteem is vaak best ingewikkeld, terwijl deze mensen graag mee willen doen in de maatschappij. De trein is voor iedereen."

De NS organiseerde in het Spoorwegmuseum een publiciteitsmeeting over het TreinTrainPakket, een extra hulp bij een treinreis voor mensen met een licht verstandelijke beperking. Het pakket is speciaal ontwikkeld voor én met mensen met een licht verstandelijke beperking. NS President-Directeur Wouter Koolmees overhandigde de eerste pakketten, waarbij ook Tooske Ragas en Prinses Laurentien aanwezig waren. Dagblad De Telegraaf schreef er een artikel over. Zie hierboven.

Open treinen festijn

Na de succesvolle eerste editie van het Open Trein Festijn in 2022 gaan we in het Paasweekend op herhaling.
Van vrijdag 7 t/m maandag 10 april openen we deuren van in totaal 37 treinen!
Dit zal mogelijk zijn dankzij de inzet van alle vrijwilligers,

rondleiders en museum-docenten die voor tekst en uitleg gaan zorgen bij de treinen. Bezoekers ontvang-en een plattegrond waarmee ze specifieke gekleurde routes kun-nen volgen langs verschillende soorten treinen, bijvoorbeeld langs de stoomlocomotieven of elektrisch materieel etc. Met QR-codes is meer informatie over de treinen op de website te vinden. Ook wordt het evenement uitgebreid met muziek op het perron bij de Oriënt, koffie en theebuffet in de RD en lunch in de Blauwe Roemeen. Dus in de restauratierijtuigen!
In het postrijtuig kunnen kinderen hun eigen postzegel ontwerpen.
Meer over het Open Trein Festijn in de volgende uitgave.

Aankondiging lezing

Met een boek over treinstel 252: voorintekening voor de Vrienden.
Op 15 mei 2023 is het vijfentachtig jaar geleden dat de elektrificatie van het Middennet in gebruik werd genomen en de stroomlijntreinstellen van het type Mat'36 in de reizigersdienst gingen rijden. Werkspoor, Beijnes en Allan bouwden in slechts twee jaar tijd negentig treinstellen: 53 tweewagen- en 37

Over de levensloop van de 252 verschijnt in mei, tegelijk met de opening van de tentoonstelling, een door Harry Peters geschreven boek. In dit boek leest u een zo compleet mogelijk verhaal over de geschiedenis van de 252. Die begint natuurlijk met het besluit van NS om het Middennet te elektrificeren en dat met nieuwe elektrische treinstellen te gaan exploiteren. Daarna volgt in 1937 en driewagentreinstellen. Van deze negentig treinstellen is alleen treinstel 252 bewaard gebleven en opgenomen in de collectie van het Spoorwegmuseum. De 252 zal het imponerende middelpunt zijn van een expositie over de elektrificatie van het Middennet die op 25 mei in het Spoorwegmuseum van start gaat.
Treinstel 252 staat sinds 1968 buiten dienst en is de afgelopen jaren bijna volledig gerestaureerd. De Vereniging van Vrienden van het Spoorwegmuseum heeft daar door middel van subsidies financieel nadrukkelijk aan bijgedragen. Het is de bedoeling dat het treinstel binnen afzienbare tijd weer geheel dienstvaardig op de baan zal verschijnen, eventueel gecombineerd met andere nog rijdende stroomlijntreinstellen.

1938 (onze 252 komt op 7 maart in dienst) de bouw van het materieel, de inzet bij NS tot 1968, het zwervend bestaan na de buitendienststelling en de inspanningen van vrijwilligers om het treinstel te behoeden voor sloop, de verwerving van het treinstel door de STIBANS en uiteindelijk de overdracht aan het Spoorwegmuseum. Uiteraard veel aandacht voor de complete restauratie in Blerick zoals die tot medio februari 2023 was gevorderd. In het boek worden tussen de 450 en 500 foto's opgenomen, tot 1967 zwart-wit, daarna alles in kleur. In ieder geval zijn alle opnamen van hoogwaardige kwaliteit en het grootste deel is nog nooit gepubliceerd!

Het boek kan, bij voorintekening, door de Vrienden van het Spoorwegmuseum met een korting worden besteld. De winkelprijs voor dit boek is € 34,90. Als Vriend van het Spoorwegmuseum kunt u dit boek bestellen voor de prijs van € 29,90.
U kunt dit bedrag overmaken naar bankrekening NL68 RABO 0144 5237 87 ten name van Uitgeverij Uquilair B.V. te 's-Hertogenbosch onder vermelding van 'boek 252', uw naam, adresgegevens en uw lidmaatschapsnummer van de Vereniging van Vrienden.
Het boek zal u na verschijning worden toegezonden.

Stalen Monsters weer open

Van 6 tot 10 februari zijn de versleten stukken rails van de belevenisrit vervangen. Hierdoor was de attractie voor korte tijd gesloten. Er moest druk gelast worden, want in de laatste bocht, waar de kracht op de rails het grootst was, werd extra versteviging aan de buiternzijde van de rails aangebracht. Railexperts weten dit te waarderen. Het werk is geklaard en de bezoekers kunnen weer genieten van "de ride". Zonder gevaar voor ontsporing..!

Mat '36 voortgang

Er wordt niet alleen in Blerick gewerkt aan mat ’36. Ook in Utrecht zijn de vrijwilligers bezig met allerlei werkzaamheden. In het Df fietsenrijtuig worden de apparatenkasten onder handen

Doordat er weer ruimte op de werktafel is ontstaan, zijn de gereviseerde paneelplaten voor proef in de relaiskast gepast. Hierna worden deze panelen weer geheel opgebouwd.

genomen. De apparatenkast 1A is nu in zijn geheel bedraad en wordt er gewerkt aan apparatenkast 1B. De gereviseerde voltmeterweerstanden zijn geplaatst in beide kasten. De kleine rijschakelaarkast is voor proef opgebouwd en hierbij is een lijstje gemaakt van de onderdelen die in Blerick nog opgezocht moeten worden. De schakelkast met de walsen is weer gedemonteerd voor transport, anders is deze niet te tillen. Hierbij zijn ook alle onderdelen verzameld en het achterdeksel van de kast is weer gemonteerd.

Nog meer info over de werkzaamheden in Blerick, met foto's die een indruk geven over het enorme werk. Zo zien we ook eens de 252 "van binnen".

De metalen hoekstukken die als bescherming over de verwarmingskoven worden geplaatst, zijn vorig jaar al voorzien van een laagje grondverf. Deze was nu goed gedroogd zodat de uiteindelijke kleur eroverheen gespoten kon worden. Dit is gedaan in een goederenwagen die aan de binnenzijde is voorzien van beschermend plastic.

Er is veel aan de bekabeling gewerkt. De bekabeling van de hoofdleidingen van de BCk is nu gereed. De isolatie rondom de verwarmingskokers aan de onderzijde van de trein is verder vastgezet en er is gewerkt aan (het schoonmaken van) diverse luchtleidingen en bijbehorende onderdelen. De remcilinders zijn weer terug in Blerick: deze zijn helemaal uit elkaar gehaald, nagekeken en vervolgens weer in elkaar gezet. De cilinders zijn klaar om weer op de draaistellen te worden gemonteerd. Tenslotte: er zijn ook enkele andere niet onbelangrijke zaken gedaan. Zo zijn er nieuwe instaptreden gemaakt ter vervanging van oude treden die waren verrot of zelfs helemaal niet meer aanwezig waren. De nieuwe treden zijn op de juiste afmeting gemaakt en al in de grondverf gezet, zie foto onder.

Ontsluiting WOII collectie

Museum zet 10.000 stukken WOII online

Spoorcollectie oorlog in te zien

door Tessa Heerschop

UTRECHT • Het Spoorwegmuseum heeft vanaf deze week zijn collectie uit de Tweede Wereldoorlog en wederopbouw online staan. Het heeft twee jaar geduurd om de stukken te fotograferen, registreren en digitaliseren.

De gehele collectie van de periode 1939-1960 bestaat uit ruim 10.000 voorwerpen en is nu online gezet met een doorzoekbare database. Het gaat om onder andere ansichtkaarten, bordjes die in treinen hingen, vlaggen,

Een foto van een wachtkamer van NS in de oorlog. FOTO SPOORWEGMUSEUM

Wij berichtten onlangs dat de WOII collectie door het museum online ontsloten is. Conservator Evelien schreef een aantal interessante blogs over deze collectie. Dit nieuws werd met een persbericht van het museum wereldkundig ge-maakt en dat lever-de de nodige aandacht op. De Telegraaf, het Algemeen Dagblad, DUIC, Radio M, Historiek en 50+ in de kijker besteedden er aandacht aan. Zie volgende links:
Historiek.

Spoorwegmuseum.
Het AD.
Hierboven het bericht in De Telegraaf.

Komende Expo: Onder Hoogspanning

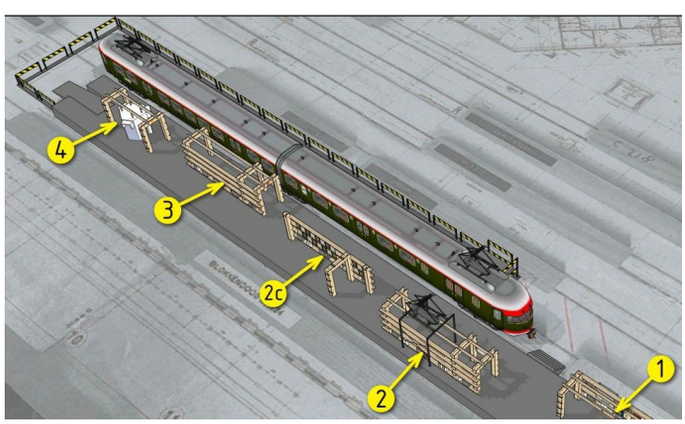

Dit jaar staat er een tentoonstelling op de rol over het onderwerp "Elektrificatie". Er werden diverse werktitels gebruikt zoals 'Elektrificatie' en 'Als de Bliksem'. Inmiddels is er een definitieve naam gekozen:
"Onder Hoogspanning, *Elektrificatie in stroomversnelling"*
De tentoonstelling zal op 25 mei openen en doorlopen tot en met 26 november 2023. Daarvóór, op 15 mei, zal het gerestaureerde mat '36 treinstel 252 in het museum onthuld worden. Dat is dan op de kop af 85 jaar na de introductie van dit materieeltype in 1938, samen met de invoering toen van een starre dienstregeling op het geëlektrificeerde zogenaamde "middennet". Op de afbeelding een schets van mat '36 zoals deze in de tentoonstelling is bedacht, maar daarover later meer.

Oproep voor tekstbordjes

In Blerick wordt hard gewerkt aan de restauratie van de 252. Dat is u als Vriend van de Vereniging natuurlijk bekend. Om het interieur van de 252 te completeren is men in Blerick druk bezig alle interieur bordjes bij elkaar te zoeken. Uiteraard is eerst in de collectie van het Museum gezocht en natuurlijk is er het nodige boven water gekomen. Maar helaas is de verzameling nog niet compleet. De vraag die ons uit Blerick bereikte is of u als Vriend mogelijk nog bordjes heeft en die ter beschikking wilt stellen voor de restauratie van de 252, zie de totaallijst hieronder
Men komt de bordjes natuurlijk graag bij u ophalen maar overhandigen bij de 252 is natuurlijk nog mooier. Uw reactie kunt u sturen naar Rolf van Gent (sluitsein@hotmail.com)

Tekst	Totaal aantal gezocht
Verboden Toegang	5
WC	2
WC plus pijl LINKS	10
WC plus pijl Rechts	10
Men wordt verzocht (Toilet)	2
Vlug uitstappen ENZ ENZ	20
2E Klasse 10 Pers	2/ Balkon
2E Klasse 12 Pers	4
3E Klasse 10 pers	4/Balkon
3e Klasse 32 pers	6
Niet openen onder den Rit	12
Deze deur steeds vrijlaten	2
Noodrem aan de ketting trekken	19
Dicht/Open (halfrond boven de ramen)	32

Het raadsel

Eerst nog een toelichting over die spade met zijn lange houten steel van een vorig raadsel, geschreven door Ciska Simons:
Een spade of schop met lange houten steel, kan die op een locomotief niet dienen om de rookkast leeg te scheppen?

Alle mechanische middelen om dat te doen bleken bij de NS na korte tijd door verschillende oorzaken weinig succesvol.
Niet te min lijkt het geen goed idee om de rookkast ook maar iets verder binnen te gaan dan onvermijdelijk is.
Van de grote locomotieven zijn zij echter best diep. Het lijkt mij best mogelijk dat zo'n schep bij locomotieven toepassing vond. Overigens, de schop – met een niet erg lange, want dat zou het werk nodeloos veel zwaarder maken – steel van hout werd gebruikt voor het opwerpen van kolen. Van staal zouden steel en handvat spoedig te warm raken om in de handen te houden.
Ook zo'n schop werd vaak gebruikt om de gloed vuur even af te schermen om te kunnen zien of de voorste hoeken van de vuurkist extra kolen behoefden.
Dus de schoppen aanwezig op de voetplaat kunnen toch een aantal gedaantes en functies hebben gehad.

De oplossing van de vorige keer:

Het gaat om rijtuig SS C723, ook wel het “latjes-rijtuig” genoemd.
Het rijtuig staat aan het perron in de grote hal “Treinen door de tijd”. Mooi en strak in de vernis. Het rijtuig is bijzonder omdat er in die tijd voor het eerst stoomverwarming, gasverlichting en een WC in was aangebracht. De WC heette in die tijd “retirade”. Dat woord is sedert de achttiende eeuw de aanduiding voor een openbaar toilet, vooral dan in spoorwegstations en in treinen. Op het perron zit op een bankje een "vrouw " (beeld) van "de zorg voor jonge vrouwen" die een verhaal vertelt dat jonge vrouwen niet in handen moeten vallen van mannen met slechte bedoelingen.

Het raadsel van deze maand is:
Waar dienen deze "hoepels" voor en waar zijn die in het museum geplaatst?

De uitgave voor de maand maart 2023 zal verschijnen op maandag, de 20ste maart.

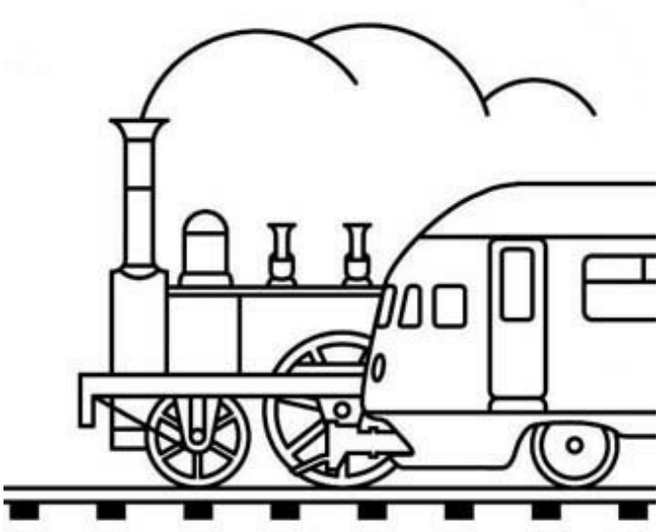

Bijdragen?

Als U ook een bijdrage wilt leveren, stuur dan Uw eventuele opmerkingen, suggesties of foto's naar:

redactie@vriendennsm.nl
editor@vriendennsm.nl

www.vriendennsm.nl
www.spoorwegmuseum.nl

Redactie & layout: Rick Meijer
Eindredactie: Peter van Dorp
Kopfoto: Peter vd Vlist

Facebook Website Twitter Instagram

Deze e-mail is verstuurd aan {{email}}.
Als u geen nieuwsbrief meer wilt ontvangen, kunt u zich hier afmelden.
U kunt ook uw gegevens inzien en wijzigen.
Voor een goede ontvangst voegt u redactie@vriendennsm.nl toe aan uw adresboek.